

Asia C-356/21

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

7.6.2021

Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin:

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Varsovan kaupungin piirioikeus, Puola)

Ennakkoratkaisupyyntön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

16.3.2021

Kantaja:

J.K.

Vastaaja:

TP S.A.

[--]

Varsovassa 16.3.2021

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Varsovan kaupungin piirioikeus, Puola)

[--]

[--]

ENNAKKORATKAISUPYYNTÖ

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie päättää 16.3.2021 tekemällään päätöksellä esittää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan nojalla unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EYVL 2000, L 303, s. 16) 3 artiklan 1 kohdan a ja c alakohtaa tulkittava siten, että niiden mukaan on sallittua, että sopimuspuolen valinnan vapaus suljetaan pois direktiivin

2000/78/EY soveltamisalasta ja että siten myös suljetaan pois kansallisessa oikeudessa direktiivin 2000/78/EY 17 artiklan nojalla käyttöön otettujen seuraamusten soveltaminen, kunhan kyseinen valinta ei perustu sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään tai kansallisuuteen, silloin, kun syrjintä ilmenee sellaisen siviilioikeudellisen sopimuksen tekemättä jättämisestä, jossa itsenäistä elinkeinotoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö sitoutuu työsuorituksiin, ja kun tällainen tekemättä jättäminen perustuu mahdollisen sopimuspuolen seksuaaliseen suuntautumiseen?”

[– –]

Perustelut [– –]

A. ASIANOSAISET JA HEIDÄN EDUSTAJANSA

Kantaja: J.K.

[– –]

Vastaaja: TP S.A.

[– –]

B. ASIAN KANNALTA MERKITYKSELLISET UNIONIN OIKEUDEN MÄÄRÄYKSET JA SÄÄNNÖKSET

Euroopan unionista tehty sopimus [– –]

2 artikla Unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo.

Yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annettu neuvoston direktiivi 2000/78/EY (EYVL 2000, L 303, s. 16; jäljempänä direktiivi 2000/78/EY)

1 artikla Tämän direktiivin tarkoituksena on luoda yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiseksi työssä ja ammatissa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa.

3 artikla

1. Yhteisölle annetun toimivallan puitteissa tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä on:

- a) työn tai itsenäisen ammatin harjoittamista koskevat edellytykset, myös valinta- ja työhönottoperusteet, alasta ja ammattiasemasta riippumatta, sekä uralla eteneminen;
- b) kaikenlaisen ja kaikentasoisen ammatillisen ohjauksen, ammatillisen koulutuksen, ammatillisen erikoistumiskoulutuksen ja uudelleenkoulutuksen saanti, mukaan lukien työkokemus;
- c) työolot ja -ehdot, myös irtisanominen ja palkka;
- d) jäsenyys ja toiminta työntekijä- tai työnantajajärjestössä tai muussa järjestössä, jonka jäsenillä on tietty ammatti, mukaan lukien järjestöjen antamat etuudet.

17 artikla Jäsenvaltioiden on säädettävä tämän direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista, ja niiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niitä sovelletaan. Seuraamusten, joihin saattaa kuulua korvausten maksaminen uhrille, on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Jäsenvaltioiden on annettava nämä säännökset tiedoksi komissiolle viimeistään 2 joulukuuta 2003 ja niiden myöhemmät muutokset viipymättä.

C. ASIAN KANNALTA MERKITYKSELLISET KANSALLISEN OIKEUDEN SÄÄNNÖKSET

3.12.2010 annettu laki Euroopan unionin oikeuden tiettyjen säännösten täytäntöönpanosta yhdenvertaisen kohtelun alalla (Ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów prawa Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania z dnia 3 grudnia 2010 roku; konsolidoitu teksti Dziennik. Ustaw. 2020 järjestysnumero 2156; jäljempänä yhdenvertaista kohtelua koskeva laki)

2 §:n 1 momentti Tätä lakia sovelletaan luonnollisiin henkilöihin ja oikeushenkilöihin sekä sellaisiin elimiin, jotka eivät ole oikeushenkilöitä mutta joille on laissa myönnetty oikeustoimikelpoisuus.

4 §:n 2 kohta Tätä lakia sovelletaan

--

2) edellytyksiin aloittaa ja harjoittaa elinkeino- tai ammattitoimintaa, mukaan lukien erityisesti työsuhteessa tai työssä siviilioikeudellisen sopimuksen perusteella.

--

5 § Tätä lakia ei sovelleta

--

3) sopimuspuolen valinnan vapauteen, kunhan tämä valinta ei perustu sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään tai kansallisuuteen

--

8 §:n 1 momentin 2 kohta

1. Kaikki sellainen luonnollisten henkilöiden erilainen kohtelu on kiellettyä, joka perustuu sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, kansallisuuteen, uskontoon tai vakaumukseen, maailmankatsomukseen, vammaisuuteen, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen ja joka liittyy

--

2) edellytyksiin aloittaa ja harjoittaa elinkeino- tai ammattitoimintaa, mukaan lukien erityisesti työsuhteessa tai työssä siviilioikeudellisen sopimuksen perusteella

--

13 §

1. Jokaisella, jonka osalta on loukattu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, on oikeus vahingonkorvaukseen.

2. Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkauksiin sovelletaan 23.4.1964 annetun siviililain (Kodeks cywilny) [– –] säännöksiä.

D. PÄÄASIAN KOHDE

Kantaja vaatii nyt kyseessä olevassa asiassa, että vastaaja velvoitetaan maksamaan hänelle 47 924,92 Puolan zlotya (PLN) lakisääteisine viivästyskorkoineen kanteen nostamispäivästä alkaen maksupäivään saakka. Määrä sisältää 35 943,69 PLN:n suuruisen vahingonkorvauksen ja 11 981,23 PLN:n suuruisen henkiseen kärsimykseen perustuvan korvauksen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamisesta seksuaalisen suuntautumisen perusteella välittömänä syrjintänä, joka koskee edellytyksiä aloittaa ja harjoittaa elinkeinotoimintaa, erityisesti siviilioikeudellisen sopimuksen perusteella. Edellä mainittu kantajan vaatimus perustuu väitteeseen, jonka mukaan vastaaja oli harjoittanut kantajan seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa välitöntä syrjintää peruuttamalla kantajan työvuorot, jotka oli suunniteltu joulukuuksi 2017 ja joihin 20.11.2017 tehdyn kuukauden pituisen urakkatyösopimuksen toteuttamisen piti perustua, ja

jättämällä tekemättä uutta urakkatyösopimusta kantajan kanssa ja siten päättämällä sopimuspuolten yhteistyön. Kantaja toteaa, että todennäköinen syy siihen, että vastaaja peruutti työvuorot ja päätti yhteistyön, oli se, että hän ja hänen elämäkumppaninsa olivat julkaisseet YouTube-portaalissa joululaulun ”*Pokochaj nas w święta*” (”Rakasta meitä jouluna”) sellaisen ”J. & D.” -nimisen hankkeen yhteydessä, jonka tarkoituksena oli näyttää, että Puolassa asuvat samaa sukupuolta olevat parit eivät eroa millään tavoin eri sukupuolta olevista pareista.

Vastaaja vaatii kanteen hylkäämistä ja toteaa, ettei se ole loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Vastaaja väittää, että se ei ole taannut eikä myöskään oikeussäännöissä taata kantajalle sopimuspuolten tekemän urakkatyösopimuksen uusimista. Vastaaja toteaa, että joulukuussa 2017 vastaajana olevassa yhtiössä oli uudelleenorganisointi, jonka yhteydessä ohjelmien leikkaamista koskeneet tehtävät, joita kantaja hoiti, siirrettiin vastaperustettuun Agencja Reakcji Oprawy i Reklamie (design- ja mainostoimisto). Päätöksen yhteistyön päättämisestä kantajan kanssa teki uudelleenorganisoinnin toteuttamisesta vastannut henkilö. Vastaaja toteaa lisäksi, että kantajan seksuaalinen suuntautuminen oli yleisesti tunnettua.

Asianosaiset ovat eri mieltä niistä syistä, joiden vuoksi vastaaja päätti yhteistyön kantajan kanssa ja näin ollen siitä, onko kyseinen syy osoitus kantajan seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvasta välittömästä syrjinnästä.

E. ASIAN KANNALTA MERKITYKSELLISET TOSISEIKAT

[– –]

Kantaja on homoseksuaali. Hän harjoittaa elämäkumppaninsa kanssa LGBT-yhteisön hyväksi aktivismia, jonka tavoite on suvaitsevaisuuden edistäminen Puolassa asuvia homoseksuaalisia pareja kohtaan. Kyseisen toiminnan yhteydessä kantaja ja hänen kumppaninsa ylläpitävät ”J. & D.” -nimiseen hankkeeseen liittyvää YouTube-kanavaa, johon he lataavat suvaitsevaisuutta homoseksuaalisia liittoja kohtaan edistävää aineistoa. Kantaja ja hänen kumppaninsa julkaisivat 4.12.2017 kyseisellä YouTube-kanavalla musiikkivideon edellä mainitusta joululaulusta ”*Pokochaj nas w święta*”, jossa kerrotaan, miten homoseksuaalisissa liitoissa olevat henkilöt viettävät joulua. Kantaja aloitti suvaitsevaisuuden edistämiseen liittyvän aktiivisuutensa internetissä vuonna 2016, jolloin hän julkaisi kumppaninsa kanssa Roxette-yhtyeen menestyskappaleen musiikkivideon ja latsi sen jälkeen linkin osallistumisestaan GayGalaan Tukholmassa Roxette-yhtyeen kutsusta. Kantaja ja hänen kumppaninsa olivat kesäkuussa 2017 Portugalissa tapahtuneen vihkimisensä johdosta vieraina Dzień Dobry TVN -nimisessä aamutelevisio-ohjelmassa, jota lähettää Puolassa valtakunnallinen televisiokanava TVN. Työntekijät ja yhteistyökumppanit toimituksessa, jossa kantaja työskenteli vastaajan organisaatiorakenteessa, tiesivät kantajan seksuaalisesta suuntautumisesta.

Vastaajalla on Puolassa valtakunnallinen julkinen televisiokanava ja sen palveluksessa on yli 2 000 työntekijää. Kantajalla ei vastaajan organisaatorakenteen keskitason yhteistyökumppanina ollut suoria kontakteja vastaajana olevan yhtiön johtajiin.

Kantajan ja vastaajan välinen yhteistyö perustui vuosina 2010–2017 säännöllisesti tehtyihin ja suoraan toisiaan seuranneisiin lyhytaikaisiin urakkatyösopimuksiin. Kantaja teki edellä mainittua yhteistyötä harjoittamansa itsenäisen elinkeinotoiminnan yhteydessä. Yhteistyö käsitti kantajan suorittaman sellaisten makasiiniohjelmien, esittelyfilmien ja keskusteluohjelmien kaltaisten leikattujen aineistojen valmistelun, joita käytettiin sen jälkeen vastaajan omissa myyninedistämisaineistoissa. Kantaja työskenteli vastaajan sisäisessä organisaatioyksikössä Kanava 1:n ohjelmien leikkaamisesta ja mainonnasta vastanneessa toimituksessa, jonka johtaja oli W.S. Kantajalla oli tehtyihin urakkatyösopimuksiin perustuneita viikon pituisia työvuoroja, joiden aikana hän valmisteli aineistoa vastaajan omiin myyninedistämishjelmiin. Kantajan suora esimies W.S. jakoi kantajalle ja toiselle, samoja tehtäviä hoitaneelle toimittajalle työvuorot siten, että kummallakin heistä oli kuukaudessa kaksi [yhden] viikon pituista työvuoroa.

Elokuusta 2017 lähtien suunniteltiin vastaajan sisäisten rakenteiden uudelleenorganisointia, joka perustuisi muun muassa edellä mainitun uuden yksikön Agencja Kreacji, Reklamy i Oprawy perustamiseen. Uusi yksikkö olisi kaikille vastaajan televisio-ohjelmille yhteinen aiemmin toimineiden, kunkin ohjelman omien toimitusten sijasta. Vastaaja määräsi uudet työntekijät I.Ś:n ja P.K:n hoitamaan uudelleenorganisoinnin ja niiden yhteistyökumppaneiden arvioinnin, jotka siirtyisivät uuteen yksikköön.

P.K. järjesti loka–marraskuun vaihteessa vuonna 2017 Kanava 1:n ohjelmien leikkaamisesta ja mainonnasta vastanneen toimituksen kanssa tapaamisen, jonka aikana P.K. ilmoitti, ketkä olivat läpäisseet suunniteltuun uudelleenorganisointiin liittyneen yhteistyökumppaneiden arvioinnin ja mainitsi kyseisten henkilöiden joukossa kantajan.

Sopimuspuolet tekivät 20.11.2017 viimeisen urakkatyösopimuksen kuukaudeksi. Kantaja sai 29.11.2017 suoralta esimieheltään joulukuuksi 2017 työvuorolistan, jonka mukaan kantajalla olisi kaksi viikon pituista työvuoroa, jotka alkaisivat 7. ja 21.12.2017.

Kantaja julkaisi 4.12.2017 kumppaninsa kanssa musiikkivideon joululaulusta ”*Pokochaj nas w święta*”.

Joko 5. tai 6.12.2017 pidettiin tapaaminen, joka koski jouluaineistojen laatimista vastaajan televisio-ohjelmien lähetyksiin. Siihen osallistuivat kantajan suora esimies W.S, I.Ś, P.K. ja Kanava 2:n ohjelmien leikkaamisesta ja mainonnasta vastanneen toimituksen johtaja L.R. Tapaamisessa esitettiin kysymys siitä, oliko

suunnitteilla joulumainoksen valmistelu, mihin I.Ś. tai P.K. vastasi, että J:llähän (Kanava 1) jo oli mainospalansa ja joulupukkinsa.

Tämän tapaamisen jälkeen I.Ś. tai P.K. pyysi kantajan suoraa esimiestä W.S:ää antamaan tietoja kantajan työvuoroista, ja sen jälkeen jompikumpi heistä määräsi, että kantajan työvuorot keskeytettäisiin ja ne annettaisiin toiselle henkilölle.

Kantaja sai 6.12.2017 suoralta esimieheltään sähköpostiviestin 7.12.2017 alkavaksi suunnitellun työvuoron peruuttamisesta ja siitä, että toinen toimittaja ottaisi sen.

Kantaja kysyi 20.12.2017 suoralta esimieheltään W.S:ltä, olisiko hänen saavuttava 21.12.2017 suunniteltuun työvuoroon. Vastaukseksi hän sai tiedon, että P.K. ei suunnitellut yhteistyötä kantajan kanssa.

Tämän seurauksena kantaja ei suorittanut yhtään työvuoroa joulukuussa 2017 eikä hänen kanssaan tehty urakkatyösopimusta seuraavalle kaudelle. Asianosaisten yhteistyö päättyi tähän.

Vastaaja ei ollut esittänyt kantajalle mitään vastalauseita tämän valmisteleman aineiston osalta.

Kantajan tilalle palkattiin K.K, jolla ei ollut tarvittavaa pätevyyttä eikä kokemusta suorittaa kantajan aiemmin toteuttamia tehtäviä.

Agencja Kreacji, Reklamy i Oprawy toiminta alkoi muodollisesti 1.1.2018.

F. ENNAKKORATKAISUPYYNNÖN PERUSTELUT

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie esittää edellä mainitun ennakkoratkaisukysymyksen, koska se on ollut asiaa tutkiessaan epävarma siitä, saadaanko sopimuspuolen valinnan vapaus sulkea pois direktiivissä 2000/78/EY säädetyn suojan soveltamisalasta, kunhan tällainen valinta ei perustu sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään tai kansallisuuteen, silloin, kun seksuaaliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä koskee sellaisen luonnollisen henkilön valintaa, joka on siviilioikeudellisen sopimuksen sopimuspuoli ja työskentelee harjoittamansa itsenäisen elinkeinotoiminnan yhteydessä.

Direktiivin 2000/78/EY soveltamisala on määritetty täsmällisesti sen 3 artiklassa. Käsiteltävän asian kannalta merkityksellisiä ovat 3 artiklan 1 kohdan a ja c alakohta, joissa taataan suoja syrjinnältä työn tai itsenäisen ammatin harjoittamista koskevien edellytysten osalta, mukaan lukien valinta- ja työhönottoperusteiden sekä työolojen ja -ehtojen osalta. Direktiiviin 2000/78/EY ei sisälly itsenäisen ammatin harjoittamisen käsitteen määritelmää eikä siinä tarkenneta sitä, missä laajuudessa itsenäisen ammatin harjoittaminen pitäisi ulottaa direktiivissä säädetyn suojan piiriin, eli sitä, voidaanko tämä suoja sulkea pois ja suojata sellaisen henkilön, johon on kohdistunut direktiivin 1 artiklassa lueteltuihin

syrijntäperusteisiin perustuvaa syrjintää, sopimuskumppanin oikeutta valita vapaasti sopimuspuoli, jonka kanssa se haluaa aloittaa yhteistyön liiketoiminnassaan.

Ennakkoratkaisua pyytävälle tuomioistuimelle aiheutunut epäselvyys käsiteltävässä asiassa johtuu direktiivin 2000/78/EY täytäntöönpanosta annetuista kansallisen oikeuden säännöksistä eli yhdenvertaista kohtelua koskevan lain 5 §:n 3 kohdasta, jossa sopimuspuolen valinnan vapaus suljetaan pois kyseisessä laissa säädetyn suojan soveltamisalasta, kunhan tällainen valinta ei perustu sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään tai kansallisuuteen. Tällainen säännös merkitsee sitä, että syrjintä seksuaalisen suuntautumisen perusteella on sallittua siltä osin kuin tällaista syrjintää esiintyy sopimuspuolen vapaassa valinnassa. Edellä mainittu kysymys vaikuttaa suoraan nyt kyseessä olevan asian ratkaisuun, sillä vastaaja päätti sopimuspuolen valinnan vapauden perusteella olla tekemättä uutta urakkatyösopimusta itsenäistä elinkeinotoimintaa harjoittavan kantajan kanssa. Kyseisen tuomioistuimen mukaan kantajan harjoittama itsenäinen elinkeinotoiminta on luokiteltava direktiivin 2000/78/EY 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetuksi itsenäisen ammatin harjoittamiseksi. Lisäksi se katsoo, että direktiivin 2000/78/EY 3 artiklan 1 kohdan a alakohdan tavoitteena on taata suojaa seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvalta syrjinnältä myös kyseisessä tilanteessa, sillä sopimuksen tekemättä jättäminen elinkeinonharjoittajan kanssa ainoastaan hänen seksuaalisen suuntautumisensa perusteella ilmentää itsenäisen ammatin harjoittamista koskevien edellytysten rajoittamista.

SEUT 267 artiklan nojalla direktiivin 2000/78/EY 3 artiklan 1 kohdan a alakohdan tulkinta kuuluu unionin tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan, joten edellä mainitun ennakkoratkaisukysymyksen esittäminen on perusteltua.

[--]